

Rädda Barnens remissvar Remiss Ds 2024:7 Avskildhet vid dygnsvilan – en delredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelses särskilda befogenheter

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående Ds 2024:7 Avskildhet vid dygnsvilan. Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Sammanfattning av Rädda Barnens synpunkter

Rädda Barnen avstyrker utredningens förslag om införande av möjlighet till avskildhet vid dygnsvila i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), samt införande av möjlighet till avskildhet i vid dygnsvila i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU).

Rädda Barnen kan se vissa fall då avskildhet vid dygnsvila skulle kunna vara aktuellt, men utifrån hur förslagen presenterats och utformats gällande reglering och rekvisit, gör Rädda Barnen bedömningen att avstyrka förslagen i sin helhet.

Rädda Barnen gör bedömningen att utredningen inte på ett tillfredsställande sätt utformat förslagen för att säkerställa att ett beslut om avskildhet vid dygnsvila ligger i linje med barnets bästa och barnets vårdbehov. Det finns en risk att förslaget kommer innebära ytterligare en inskränkning av barns rättigheter i stället för att komma till rätta med strukturella problem på SiS såsom personal- och kompetensbrist samt brist på ändamålsenliga lokaler.

Rädda Barnen och många andra barnrättsorganisationer, ihop med exempelvis JO, IVO, Barnombudsmannen och Riksrevisionen har under lång tid uppmärksammat flera brister hos SiS, bland annat har det framkommit brister i hur SiS använder sig av tvångsåtgärder och särskilda befogenheter. Även FN:s barnrättskommitté har gett kritik till Sverige kring hur barn utsätts för våld vid användning av tvångsåtgärder såsom avskiljningar på SiS institutioner¹

Barn är en särskilt sårbar grupp, i synnerhet barn i samhällets vård. Att isoleras mot sin vilja riskerar att leda till risker för barn på såväl lång som kort sikt, särskilt för barn med psykisk ohälsa, erfarenheter av trauma och andra riskfaktorer. Rädda Barnen har en oro över hur det ska säkerställas att SiS har rätt kompetens för att göra en gedigen bedömning över riskerna kring hur varje enskilt barn riskerar att påverkas av avskildhet vid dygnsvila.

¹ [CRC/C/SWE/CO/6-7 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/crc/c/swe/co/6-7)

8 Behovet av lagstiftningsåtgärder

I en skrivelse till regeringen i juli 2023 kom SiS med en hemställan om ändringar i såväl LVU samt i LSU för att möjliggöra inlåsning av barn och unga på natten.

I skrivelsen framkommer den ökade risken för våldsincidenter mot såväl barn och unga som mot personal på natten, samt även den ökade risken för avvikelser. En anledning till detta är den minskade personalstyrkan på natten. SiS bedömer själva det som att den ökade tryggheten som möjlighet till inlåsning på natten kan ge väger tyngre än eventuella negativa konsekvenser av inlåsningen.

Rädda Barnen förstår behovet av att förebygga och förhindra incidenter med hot och våld på SiS institutioner, i synnerhet när det drabbar andra intagna barn. Däremot får inte en så pass ingripande åtgärd som inlåsning på natten användas på grund av andra brister i myndigheten eller på myndighetens institutioner. En åtgärd av denna karaktär får till därför inte användas istället för en tillräckligt hög personaltäthet nattetid, ändamålsenliga lokaler som är trygga för barn samt att det finns beprövade trygga och säkra metoder för att exempelvis hantera konflikter som uppstår mellan barn, och andra behov hos de intagna barnen som behöver adresseras.

Utredningen redogör även för att beslut om avskildhet vid dygnsvilan inte får kompensera för personalbrist. Detta ter sig motsägelsefullt då ett av de primära syftena och grunderna till att införa avskildhet vid dygnsvilan är just den minskade personalstyrkan på natten.

9.2 Avskildhet vid dygnsvilan i särskilda ungdomshem

Utredningen föreslår att beslut om avskildhet vid dygnsvilan ska kunna fattas för barn som vårdas enligt LVU på en låsbar enhet på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå (säkerhetsnivå 1 och 2) samt barn som avtjänar slutna ungdomsvård,

Rädda Barnen avstyrker förslagen i sin helhet.

Rädda Barnen är medvetna om att möjligheten till avskildhet vid dygnsvilan skulle kunna medföra en ökad känsla av trygghet för vissa barn på en avdelning där flera delar korridor och gemensamma utrymmen. Rädda Barnen ser hur det i vissa särskilda fall skulle kunna vara aktuellt. Det är dock viktigt att en så ingripande åtgärd används som en sista åtgärd när alla andra möjligheter och lösningar av mindre ingripande karaktär är uttömda. När det kommer till hur reglering och rekvisit för åtgärden presenteras i 9.4 (se nedan) görs bedömningen att risken är alltför stor att beslut om avskildhet vid dygnsvilan kommer användas i allt för stor utsträckning och utan nödvändiga gedigna bedömningar om barnets bästa och barnets vårdbehov.

Flera rapporter och granskningar har visat på brister i hur SiS använder sig av särskilda befogenheter och tvångsåtgärder gentemot barn och unga. Detta framkommer exempelvis i

rapporter från Barnrättsbyrån², samt IVO³. Rädda Barnen ser därför med stor oro på huruvida SiS har kompetens och förutsättningar att använda nya tvångsåtgärder på ett proportionerligt, ändamålsenligt sätt som är i linje med barnets bästa.

9.4 Hur ska tvångsåtgärden regleras?

I utredningen görs bedömningen att beslut om avskildhet vid dygnsvilan ska föregås av ett individuellt beslut och att beslutet endast får fattas om åtgärden står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder möjliga – ska de användas. Rädda Barnen delar denna bedömning, men anser dock att de följande rekvisiten till besluten ändå är alltför vaga.

Utredningen redogör för att syftet med avskildhet bör vara att säkerställa ordningen och säkerheten på hemmet eller för att förhindra att barnet avviker.

När det kommer till ordning och säkerhet framkommer vidare att ”en möjlighet att besluta om avskildhet vid dygnsvilan bör finnas exempelvis angående de barn och ungdomar som bedöms ha en hög benägenhet att använda sig av hot och våld”. Däremot ska det enligt utredningen inte krävas dokumentation på att sådant beteende har förekommit tidigare.

Bristande krav på dokumentation i detta avseende är en av flera punkter där Rädda Barnen ser risk för att det kommer fattas godtyckliga och skönsmässiga beslut. Detta i synnerhet utifrån de brister som redan konstaterats inom SiS utifrån de tvångsåtgärder som finns till hands idag, som exempelvis avskiljning. Som nämnts ovan har flera granskningar och rapporter visat på hur det vid flera tillfällen förekommit tvångsåtgärder som inte varit i linje med barnets bästa och barnets vårdbehov. Rädda Barnen har en oro över att så även kommer att ske vid avskildhet vid dygnsvilan.

Barn riskerar att påverkas på andra sätt än vuxna av isolering och avskildhet vid dygnsvilan. Barn har ett större behov av vuxna för att få hjälp att reglera känslor och lindra oro. Barn i samhällsvård tillhör dessutom en av de grupper av barn som lever i störst utsatthet. Dessa barn har särskilt stora behov av trygga vuxna. Isolering och avskildhet riskerar att öka barns psykiska ohälsa och mående, och riskerar att gå emot de behov av vård och omsorg som dessa barn behöver. Oavsett om det handlar om barn som utsatts, eller utsatt andra för våld.

Utredningen redogör även för att beslut om avskildhet vid dygnsvilan ska förbjudas i vissa fall, om isoleringen riskerar att skada barnets hälsa och utveckling. Framför allt handlar det om barn med risk för självskadebeteende eller ångestproblematik som riskerar att öka vid isolering och inlåsning. Utredningen redogör dock för att det bör finnas konkreta omständigheter som tyder på en sådan risk, exempelvis sjukdomshistorik eller suicidriskbedömning.

² [SiS-rapport-uppslag-1.pdf \(barnrattsbyran.se\)](#)

³ [Allvarliga missförhållanden på SiS särskilda ungdomshem för flickor | IVO.se](#)

Rädda Barnen har en oro över huruvida personal på SiS har rätt kompetens och verktyg att kunna göra gedigna bedömningar kring hur isolering och inlåsning påverkar det enskilda barnet, och vilka eventuella risker som kan uppkomma. Vid avskildhet enligt 15 c § LVU och 17 § LSU ska en läkare eller sjuksköterska skyndsamt yttra sig om varje åtgärd som vidtas. Om läkaren eller sjuksköterskan begär det, ska åtgärden genast avbrytas. Rädda Barnen anser att det hade varit önskvärt med ett liknande krav på bedömning av läkare eller sjuksköterska inför beslut om avskildhet vid dygnsvilan.

Göteborg 2024-07-30

Erik Ulnes
Politisk Rådgivare
Rädda Barnen

